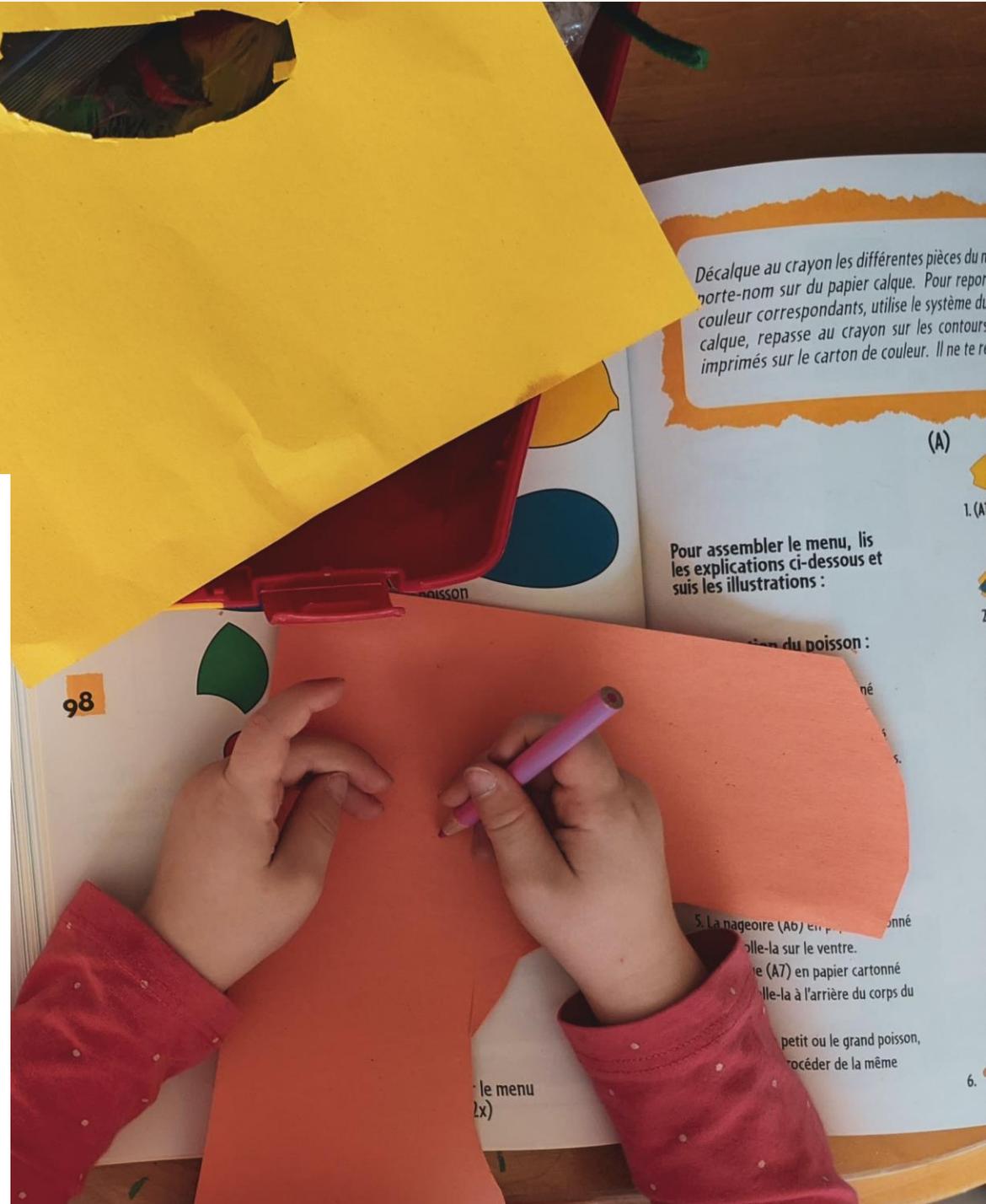

Barna- og
fjölskyldustofa

Sambætting þjónustu í þágu farsældar barna

Barna- og fjölskyldustofa

- **Barna- og fjölskyldustofa tók til starfa 1. janúar 2022**
- Fer áfram með flest verkefni Barnaverndarstofu en fær til viðbótar verkefni tengdum samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna
- **Byggja upp verkfærakistu fyrir þjónustuveitendur (í undirbúningi)**
  - Leiðbeiningar og gátlistar fyrir tengiliði og málstjóra
  - Stöðluð eyðublöð og upplýsingar fyrir notendur þjónustunnar
  - Reglubundin fræðsla til þeirra sem koma að samþættingunni
    - Netnámskeið, málþing, farsældarráð og farsældarþing
  - Diplómanám í samþættingu hefst haustið 2022 í Háskóla Íslands
  - Ráðgjöf við tengiliði, málstjóra og stuðningsteymi
  - Þróunar og rannsóknarstarf

Við erum komin af stað!

- **Samtal við sveitarfélög**
  - Frumkvöðlasveitarfélög: Árborg, Akranes, Akureyri, Vestmannaeyjar
  - Kynningar og samtal: Reykjavík, Hafnarfjörður, Múlaþing og Fjarðarbyggð
    - Hvað vantar, hvað getum við lært, hvað þurfum við að styðja við?
    - Umræðutorg fyrir fulltrúa innleiðingar?
- **Farsældarrútan – heimsóttum fulltrúa allra sveitarfélaga**
  - Reykjanesbær, Ísafjörður, Borgarnes, Blönduós, Akureyri, Egilsstaðir, Reykjavík, Höfn, Hella og Þorlákshöfn
- **Leiðbeiningar um samþættinguna eru í smíðum**
  - Beiðni til tengiliða/málstjóra og beiðni um samþættingu
  - Reglugerð um tengiliði og málstjóra
  - Kynningar og fræðsla til almennings, þjónustuveitenda, tengiliða og málstjóra

Farsældarlög

- Lög um samþætting þjónustu í þágu farsældar barna nr. 86/2021
- Tóku gildi 1. janúar 2022
- Lög um Barna- og fjölskyldustofu nr. 87/2021
- Tóku gildi 1. janúar 2022

2018

2019

2020

2021

2022

UNDIRBÚNINGUR

Ráðstefna um snemmtæka íhlutun.

Viljayfirlýsing fimm ráðherra og Sambands íslenskra sveitarfélaga.

Þingmannanefnd um málefni barna.

Stýrihópur Stjórnarráðsins í málefnum barna

UNDIRBÚNINGUR

Boð um víðtæka þátttöku og samráð og tilnefnt í hliðarhópa.

Vinnufundur hliðarhópa.

Ráðstefnan Breytingar í þágu barna í Hörpu.

FRUMVARPSDRÖG

Vinna frumvarpa til laga um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna, Barna- og fjölskyldustofu og Gæða- og eftirlitsstofnun velferðarmála.

Fyrstu drög send þátttakendum í hliðarhópum og völdum hagsmunaaðilum.

Fumvarpsdrög kynnt í samráðsgátt stjórnvalda.

Frumvörpin kynnt sveitarfélögum, ríkisstofnunum, samtökum fagfólks og öðrum hópum.

Umsögn Persónuverndar.

Hagrænt mat og fjárhagsleg áhrif.

ÞINGLEG MEÐFERÐ

Fimm frumvörp samþykkt á Alþingi 11. júní 2021 með öllum greiddum atkvæðum.

Málþing með þjónustuveitendum 17. nóvember.

INNLEIÐING

Lögin tóku gildi 1. janúar 2022 og er innleiðingartímabilið skilgreint þrjú til fimm ár.

Hvert er markmiðið með samþættingu?

- Að samstarf vegna þjónustu við börn fari í skýrari farveg
- Að öll börn (0-18 ára) og foreldrar þeirra sem á þurfa að halda hafi aðgang að samþættri þjónustu við hæfi án hindrana
  - Hafi aðgang að tengilið/málstjóra sem vísar þeim áfram ef þörf krefur
- Þeir sem veita börnum og foreldrum þjónustu eiga að:
  - fylgjast með velferð og farsæld allra barna
  - bregðast við þörf fyrir þjónustu
  - hafa samráð sín á milli til að veita góða þjónustu við hæfi

Þjónustuveitendur

- Sá sem veitir farsældarþjónustu, hvort sem hann er hluti af stjórnslu ríkis eða sveitarfélags eða einkaaðili sem **veitir slíka þjónustu á vegum ríkis eða sveitarfélags, t.d. á grundvelli þjónustusamnings.**
- Til þjónustuveitenda teljast t.d. leikskólar, grunnskólar, frístundaheimili, félagsmiðstöðvar, framhaldsskólar, heilsugæsla, sérhæfð heilbrigðisþjónusta, lögregla, félagsþjónusta og barnavernd.

Þeir sem veita almenna þjónustu

- Aðilar sem veita almenna þjónustu í þágu farsældar barna en **eru ekki á vegum ríkis eða sveitarfélags**
- T.d. sjálfstætt starfandi sérfræðingar, íþrótta-, lista og æskulýðsstarf, annað tómstundastarf og frjáls félagasamtök
- Þeir aðilar bera einnig skyldu til þess að fylgjast með velferð og farsæld barna
- Bera sömu skyldur og þjónstuveitendur til þess að leiðbeina foreldrum og barni um tengiliði og samþættingu þjónustu

Hvernig hefst samþætting þjónustu?

- Þjónustuveitendur og þeir sem veita almenna þjónustu í þágu farsældar barna sem verða þess áskynja að þörfum barns sé ekki mætt með fullnægjandi hætti skulu veita foreldrum og/eða barni leiðbeiningar um samþættingu þjónustu
- Þjónustuveitandi og þeir sem veita almenna þjónustu í þágu farsældar barna geta miðlað upplýsingum til tengiliðar óski foreldrar og eftir atvikum barn eftir því. **Beiðni um miðlun** á upplýsingum er sett fram á sérstöku eyðublaði
- Samþætting er háð því að foreldrar og eftir atvikum barn óski eftir slíkri þjónustu með því setja fram **beiðni um samþættingu** á þar til gerðu eyðublaði
- **Foreldrar og börn geta einnig óskað eftir samþættingu beint við tengilið eða málstjóra**

Tengiliðir

Hver er tengiliður?

- ✓ á meðgöngu og frá fæðingu fram að skólagöngu = **heilsugæsla**
- ✓ barn í skóla = **starfsmaður skólans** (leikskóli → grunnskóli → framhaldsskóli)
- ✓ sérstakar aðstæður = starfsmaður félagsþjónustu (t.d. barn sem er ekki í skóla)
- ✓ tengiliður skal hafa viðeigandi þekkingu á farsældarþjónustu

Hvernig berst erindi til tengiliðar?

- ✓ frumkvæði foreldris/barns – EÐA – beiðni foreldris/barns um að aðrir komi til skila
  - ✓ öll börn og foreldrar hafa aðgang að tengilið
  - ✓ þeir sem veita þjónustu geta – að beiðni foreldris/barns – vísað máli til tengiliðar

Hvað gerir tengiliður?

- ✓ tekur við beiðni foreldra um samþættingu
- ✓ skipuleggur og fylgir eftir samþættingu fyrsta stigs þjónustu
- ✓ kemur máli í hendur málstjóra eftir atvikum

Vandinn getur verið „lítill“ eða „stór“ í huga barns eða foreldris; t.d. námsvandi, kynjavandi, kynferðisvandi, vanlíðan, einmannaleiki, skilnaður, samskiptavandi, sambandsvandi, útilokun, heimilisofbeldi, Menningarmunur, andlát, veikindi, stríðni, fátækt, tungumálavandi, osfrv.....

Kynnir samþættingu, hlutverk málstjóra og stuðningsteymis

- Ef vandinn er of mikill fyrir tengilið
- Ef ekki tekst að finna lausn

Málstjóri

Hver er málstjóri?

- ✓ starfsmaður félagsþjónustu – eða – þar sem þarfir barns liggja
- ✓ starfsmaður barnaverndarþjónustu ef þörf á bv. úrræðum skv. niðurstöðu könnunar
- ✓ málstjóri skal hafa yfirgripsmikla þekkingu á farsældarþjónustu

Hvernig berst erindi til málstjóra?

- ✓ ástæða til að ætla að barn þurfi fjölþætta þjónustu á *öðru og/eða þriðja stigi til lengri tíma*
- ✓ *fyrir liggur beiðni um samþættingu*
  - ✓ tengiliður getur vísað máli til málstjóra
  - ✓ þeir sem veita þjónustu geta vísað máli til málstjóra

Hvað gerir málstjóri

- Aflar upplýsinga um aðstæður barns
- Skipuleggur og fylgir eftir samþættingu annars og/eða þriðja stigs þjónustu
- Kemur á fót *stuðningsteymi* = þar sitja fulltrúar þeirra sem veita barni þjónustu
- Stýrir stuðningsteymi og ber ábyrgð á gerð *stuðningsáætlunar*:
  - mat og/eða greining á þörfum barns
  - markmið með þjónustu – árangursmat – tímabil
  - eftirfylgd – endurmeta og endurnýja eftir þörfum
  - máli lýkur án stuðningsáætlunar - rökstudd niðurstaða
  - tilkynnt foreldrum og tengilið

Kynnir samþættingu, og stuðningsteymi – gerir **stuðningsáætlun** í samvinnu við þjónustuaðila og fylgir henni eftir. Ef samvinna næst ekki um lausn málsins eða ef vandinn er of mikill fyrir málstjóra er hægt að tilkynna málið til barnaverndar

Stuðningsáætlun

- Stuðningsáætlun er vegvísir um samþætta þjónustu í þágu farsældar barns í takt við stuðningsþörf í daglegu lífi og skólastarfi á ákveðnu tímabili út frá fyrirbyggjandi mati og/eða greiningum.
- Í áætluninni er gerð grein fyrir stuðningsþörf og hvernig henni er mætt með aðlögun og stuðningi á öllum þjónustustigum.
- **Hlutverk** hvers þjónustuveitanda er skilgreint, **gildistími** stuðningsáætlunar skráður og verklag stuðningsteymis við mat á verkþáttum og leiðum skilgreint.
- Leggja þarf mat á árangur áætlunar og endurmeta eftir því sem þörf krefur.
- Áður en barn verður 18 ára skal stuðningsteymi gera áætlun þar sem fjallað er um samþættingu þjónustu fyrir barnið eftir að það nær fullorðinsaldri.

Grunnskilyrði samþættingar er **beiðni** foreldris og /eða barns

- Þegar beiðni liggur fyrir virkjast ferlið:

Vinnsla persónuupplýsinga

- Fyrsta vinnsla persónuupplýsinga á grundvelli laga um samþættingu er miðlun upplýsinga til tengiliðar
  - Þjónustuveitandi eða sá sem veitir almenna þjónustu tekur við beiðni um miðlun
- Ef tengiliður telur vera þörf á samþættri þjónstu tekur hann við beiðni um samþættingu þjónustu
- Undirritaðar beiðnir veita heimild til miðlunar og vinnslu á tilteknum persónugreinanlegum upplýsingum
  - Beiðni foreldra og eftir atvikum barns er heimildin fyrir miðlun upplýsinga milli aðila sem veita þjónustu
- Samþætting = heimilar vinnslu persónuupplýsinga, söfnun, skráningu, varðveislu, miðlun og samkeyrslu upplýsinga

Vinnsla persónuupplýsinga

- Tryggt skal að skilyrði persónuverndarlaga séu tryggð í allri vinnslu mála
- Samþætting þjónustu hefur ekki þau áhrif að þeir sem veita barni þjónustu hafi heimild til þess að miðla öllum upplýsingum óhindrað á milli kerfa
- Barna- og fjölskyldustofa er ábyrgðaraðili vinnslunnar
- Í undirbúningi eru viðmið um vinnslu persónuupplýsinga í samþættri þjónustu
  - leiðbeiningar til allra sem koma að þjónustu við börn og fjölskyldur um:
    - tilgang og aðferðir við vinnslu
    - meðalhóf, gagnsæi og fræðslu

Gagnagrunnar

- Í undirbúningi er gagnagrunnur í barnavernd
  - Auðveldar samskipti milli barnaverndarnefnda
  - Auðveldar skráningu og vinnslu mála
- Á seinni stigum verður komið á fót gagnagrunni fyrir samþættingu
  - Auðveldar skráningu
  - Samskipti tengiliða og málstjóra
- Hvert og eitt sveitarfélag notast við sín skráningarkerfi fyrir samþætta þjónustu líkt og alla þjónustu sem sveitarfélög bjóða upp á

Stigskipting þjónustu í þágu farsældar barna

Skylda til að skilgreina alla þjónustu - eðli þjónustunnar

▪ Fyrsta stig þjónustu

- ✓ grunnþjónusta sem er aðgengileg öllum
- ✓ einstaklingsbundinn og snemmtækur stuðningur í samræmi við frummat á þörfum + eftirfylgd
- ✓ styðja við farsæld

▪ Annað stig þjónustu

- ✓ einstaklingsbundinn og markvissari stuðningur í samræmi við faglegt mat/frumgreiningu
- ✓ leitast við að veita á grundvelli stuðningsáætlunar um samþætta þjónustu
- ✓ tryggja farsæld

▪ Þriðja stig þjónustu

- ✓ einstaklingsbundinn og sérhæfðari stuðningur í samræmi við sérhæft og ítarlegt mat og/eða greiningu
- ✓ leitast við að veita á grundvelli stuðningsáætlunar um samþætta þjónustu
- ✓ tryggja að farsæld verði ekki hætta búin

Fyrsta stigs þjónustan - taka á vandanum áður en það er of seint!

- **Hvað getur skólinn gert fyrir barnið?**
Kennsluráðgjöf, tónlistarskólinn, námsráðgjöf, skólahjúkrun, frístund, vinnuskóli, sálfræðingur, umsjónarkennari, deildarstjóri, sérkennslustjóri, félagsráðgjafi, þroskaþjálfari, iðjuþjálfari .....
- **Hvað getur heilsugæslan gert fyrir barnið?**
Foreldrahæfni, ungbarnateymi, barnateymi, uppeldisráðgjöf, Uppeldi sem virkar, Klókir krakkar, heilsuvernd, kynfræðsla, húðumhirða.....
- **Hvað getur félagsþjónustan gert fyrir barnið?**
Vinna með jaðarsett börn, foreldrafærniþjálfun PMTO, börn af erlendum uppruna, sorgarvinna, forvarnarteymi, frístund, ...

Hverjir koma að málum á fyrsta stigi?

- Tengiliður, umsjónarkennari/kennari, námsráðgjafi, þroskaþjálfari, sérkennari, ráðgjafar á fjölskyldusviði, ráðgjafar á fræðslusviði, foreldrar, barnið, skólahjúkrunarfræðingur, skólasálfræðingur, lausnateymi (ráðgjöf), nemendavernd (ráðgjöf), farsældarteymi (ráðgjöf), fjölskyldufræðingur, þroskaþjálfari, iðjuþjálfari, tómstundafræðingur, annað starfsfólk skólans
- **Grunnþjónusta fyrir öll börn:**
  - Leik-, grunn- og framhaldsskóla
  - Almenn menntun, forvarnir og starfshættir gegn einelti og ofbeldi
  - Aðgerðir sem styðja jákvæðan skólabrag
  - Almenn heilsugæsla
  - Þjónusta heilsugæslulæknis, meðgöngueftirlit, fæðingarnámskeið, ungbarnavernd og bólusetningar
  - Almenn félagsþjónusta
- **Einstaklingsmiðaður snemmtækur stuðningur:**
  - Úrræði sem svara þjónustubörf sem er umfram grunnþjónustu
  - Afmörkuð þörf fyrir skólaþjónustu vegna sérþarfa, námsörðugleika, hegðunarvanda eða afleiðing eineltis
  - Meðferð við minniháttar heilsufarsvanda
  - Barn getur notið þjónustu frá fleiri en einum þjónustuveitanda
  - Einstaklingsbundinn snemmtækur stuðningur í samræmi við frummat á þörfum barns

Annað stig

- **Markvissari stuðningur:**
  - Þörf á sérhæfðari/fjölbreyttari þjónustu
  - Stuðningsþjónusta á vegum félags- og skólaþjónustu sveitarfélaga, sérdeildir og starfsbrautir í skólum
  - Faglegt mat og/eða frumgreining á þörfum barns, **EKKI sjálfstæð krafa um að formleg greining** hafi farið fram svo hægt sé að veita þjónustu
  - Stuðningur veittur á grundvelli stuðningsáætlunar
  - Félagspjónustan eða þar sem hagsmunir barns eru

Priðja stig

- **Sérhæfðari stuðningur:**

- Barn á þessu þjónustustigi hefur að jafnaði flókinn og fjölþættan vanda og mikla umönnunarpörf
- Gert er ráð fyrir að viðurhlutaminni stuðningur eigi ekki við eða hafi verið fullreyndur
- Ýmis vistunarúrræði á grundvelli barnaverndarlaga
- Umfangsmikill og fjölþættur stuðningur við fötluð börn og langvarandi sjúkrahúsadvöl barna
- Stuðningur getur verið veittur á grundvelli stuðningsáætlunar
- Barnavernd eða þar sem hagsmunir barns eru

Greining úrræða – stigskipt þjónusta

- Greining var gerð á þjónustu við börn og foreldra innan velferðar- og skólaþjónustu og heilsugæslu í sex sveitarfélögum á vegum félagsmálaráðuneytisins
- Barna- og fjölskyldustofa er að safna upplýsingum frá sveitarfélögum um 1., 2. og 3. stigs úrræði sem eru í boði á hverjum stað
- Kortlagning á úrræðum og þjónustu út frá stigskiptingu

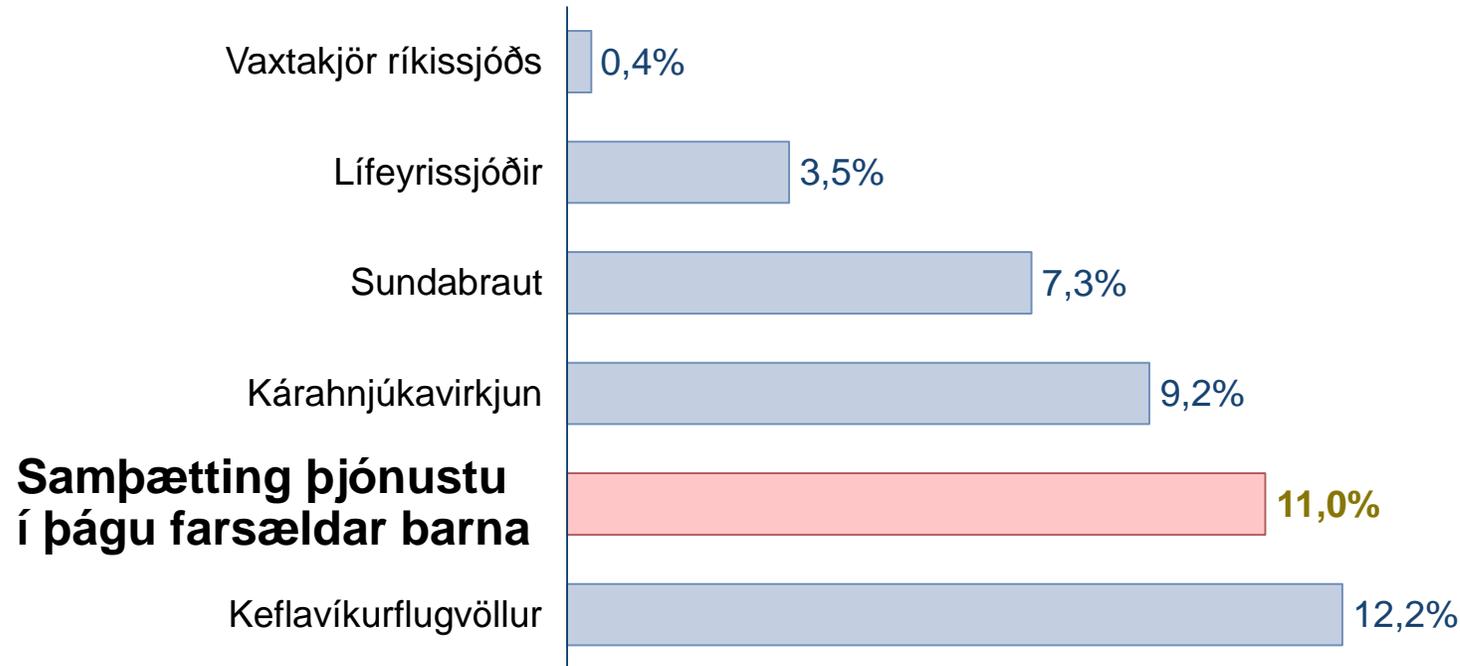

Sambætting í barnavernd

- Ef mál er unnið í sambættri þjónustu og barn er í þörf fyrir úrræði á vegum barnaverndar tekur starfsmaður nefndarinnar við hlutverki málstjóra
- Ef ekki liggur fyrir beiðni foreldra og/eða barns fyrir sambættri þjónustu við beitingu úrræða ber að meta þörf fyrir sambættingu og bjóða aðilum að leggja fram beiðni þess efnis
- Í undantekningatilvikum er hægt að úrskurða um að mál sem er í vinnslu barnaverndar skuli unnið í sambættingu án samþykkis foreldra
- Í þeim tilvikum sem barn er í umsjá barnaverndar og vistað utan heimilis í úrræðum á vegum barnaverndar hefur nefndin heimild til þess að sambætta þjónustu í þágu farsældar barnsins

Sambættingin flokkast með arðbærari verkefnum sem hið opinbera hefur ráðist í

Samanburður á raunávöxtun¹

Sambætting farsældarþjónustu væri með arðbærari verkefnum sem hið opinbera getur ráðist í

Ef tekið væri tillit til **aukinnar framleiðni** þeirra barna sem eiga betra líf vegna frumvarpsins **væri arðsemin hærri**

Þá eru **engin raskandi umhverfisáhrif** til staðar sem vega þarf á móti arðsemi líkt og í verkefnum um innviðauppbýggingu

¹ Vaxtakjör ríkissjóðs miða við niðurstöður skuldabréfaútboðs í evrum þann 27. maí 2020 þar sem vaxtakjör voru 90 punktar ofan á millibankavexti. Ávöxtun lífeyrissjóða er sú raunávöxtun sem stjórnvöld telja líklegast að lífeyrissjóðirnir nái um langa framtíð. Arðsemi Sundabrautar byggir á arðsemismati sem samgönguráðherra lagði fram sem svar við fyrirspurn á Alþingi þann 21. janúar 2003. Arðsemi Kárahnjúkavirkjunar byggir á skýrslu iðnaðar- og viðskiptaráðherra um Kárahnjúkavirkjun og orkusölu til Fjarðaáls sem flutt var á Alþingi 12. október 2006. Arðsemi Keflavíkurlugvallar byggir á ávöxtun eigin fjár ISAVIA á árunum 2010-2019.

Takk fyrir!